

Bên dòng sông Vu Gia cuän cuän chäy, ngäc mät nhìn lên mä than Ngäc Kinh nham nhä, lä loét,

chúng tôi chäng kiän täng đoàn phu than ngày đêm đäc khoét, đào sâu vào lòng đät, múc lên nhäng mä “vàng đen” trän mä hôi và näc mät. Trong cuäc mäu sinh đäy may räi, hä phó thác säng cho sä phän, cho läi cäu nguyän oan linh cäa nhäng con ngäi xäu sä vĩnh viän näm läi näi mänh đät này. ÊĐÊI PHU THAN

Län khät mäi cuäi cùng tôi cũng nhän đäc cái gät đäu đäng ý đän đäng cäa anh bän ngäi Đäi Läc, Quäng Nam. Tä thành phä Đà Näng, mät näa ngày ngoän ngoä qua các con đäng đäy ä gà, bäi mù träi cäa đät Quäng chúng tôi mäi täi đäc mä than Ngäc Kinh. Lên đän näi, anh bän bäo tôi cä äi làm viäc, khi nào xong thì “alô” lên chä. Thäy anh nhiät tình quá, läi còn bän công viäc ä cä quan nên tôi cũng không dám giä chân. Nhäng träc khi vä, tôi yêu cäu anh män cho bä đä phu than, chä ăn mäc thä này ai cho lên mä.

Väi đôi giày väi cũ kä, bä quän áo, chiäc mũ dänh đäy bäi đät, mät mình tôi ung dung leo lên núi “tác chiän”. Trong vai kä khät thäc tä Bäc mäi vào tìm viäc, tôi đi khäp các lò xem chä nào cän thä đào than. ä đây, ngoài ngäi bän đäa chiäm sä ít, thä là dân tä xä đä vä, nhiäu nhät là dân Thanh Hoá, Nghä An, Hà Tĩnh và có cä nhäng thä than Quäng Ninh đã “hät thäi”.

Ê Nói đän quê, hä nhä läm nhäng lâu räi vän chäa đäc vä thăm

Lên läng chäng núi nhìn xuäng, nhäng väa than đào xong chäa käp läp đät väng väi khäp näi, cây cäi bä cày xäi träi läi gäc, näc chäy täo thành nhäng đäng ränh sâu hoäm, lä chân trät xuäng không biät sä phän sä đi vä đâu. Tôi đánh vät väi nhäng bäc chân näng nhäc, cuäi cùng cũng tìm đäc mät väa do ngäi Nghä An khai thác. Mäi ngäi đäng cän män làm viäc, vòng quay räng räc kêu kin kít đän näng nhäc, năm phút sau mät mä than ät nhäo nhoät đäc đäa lên.

Nhà c m t “vàng đen”

Tác Giả: TRI U D NG

Chúa Nhật, 24 Tháng 1 Năm 2010 14:00

Ng i ch ch tay vào m than ch ng 30kg nói: “N u chú có s c kéo đ c thì đ ng đây làm, ch m i vào t i anh không cho xu ng h m mô, l ch t ng t l i kh !”. Tôi vò cái mũ v t sang bên, ch y đ n th quay dây t i r i c i b o: “Nhà em dân Qu nh L u cũng làm nông nên chân tay n đ n n i, anh c cho em th vài b a n u đ c thì nh n”.

Nghe gi ng quê “choa” (dân Ngh Tĩnh) l i hoàn c nh tha ph ng c u th c, ch lò Nguy n Văn Sang sau m t h i do đ đã đ ng ý nh n tôi vào làm. Công vi c không m y nh nhàng, l y h t s c bình sinh tôi quay đ c năm r r i ng i th d c, ng i t đ m m hôi.

Ch Nguy n Th Hà, v anh Sang, đ a tôi bình n c, s n khát tôi tu m t h i dài đ n n a chai.

Ch b o: “Ban đ u ai cũng r a c , làm m t th i gian thì quen. Mà nhìn chú tr ng tr o, th sinh th này đi m n phu than chỉ cho c c cái thân”.

Qu t v i gi t m hôi, v i ánh m t bu n bu n tôi b o: “Quê mình ngoài kia m y năm ni cũng th t bát l m, dân đ xô vào Sài Gòn, Đ ng Nai ki m vi c làm. Em nghe th ng b n nói vùng ni c n th lò nên t t vào làm th , n u đ c thì l i làm luôn còn không thì b t xe Nam ti n ch bi t đi mô n a”.

Nh c đ n quê, ch Hà a n c m t. Ch ng i Thanh Ch ng, l y ch ng r i d t d u nhau vào đây g n c ch c năm nh ng ch a m t l n đ c v th m quê. Đ ng ti n v ch ng ch làm ra ch đ chi tiêu, không d d gì. Nói là ch nh ng th c ra v ch ng ch cũng ch ng khác th là bao, hai v ch ng ph i làm vi c qu n qu t su t ngày, ti n ki m đ c cũng chia đ u nh anh em. Trong cái kh n khó, tình ng i c a nh ng k tha ph ng n i đ t khách quê ng i m áp bi t bao, c m giác l l m trong tôi b ng đ ng tan bi n t lúc nào...

Cắn h m l thiên sâu h n 30m, bên d i i om

Cắn h m l thiên r ng ch ng 1,2m, sâu đ n 30 - 40m, đ ng trên nhìn xu ng t i om ch ng th y gì, th c theo quán tính khi nào dây gi t là kéo t i. Lò đồng thì g n ch c ng i, còn lò nh nh tôi đang đ ng ch có 4 ng i: 2 th , 1 t i và 1 đ y xe rùa. Kho ng 1 gi đ ng h , th này lên đ th khác xu ng thay, h luân phiên thay đ i cho nhau đ ch ng ng t, đ phòng nh ng b t tr c x y ra.

M i l n chui lên m t mũi, thân th ng i th lem lu c, đen thui nh b v bùa, ch tr đôi m t và hàm răng là còn nhìn th y đ c. H th đ c m t nh c, ánh m t h n n i gian truân c a ki p phu than.

Quay m t h i tay tôi rã r i, đ ng, t thành nh ng c c máu. Nh ng đ ch ng minh câu nói “ngoài quê nhà em cũng làm ru ng” tôi không dám than vãn m t i, v n hì h c đ a lên nh ng r than đ y m hôi, n c m t.

Tôi th h t ra r i h i ch Hà: “Khi nào thì em đ c xu ng lò làm h ch ? Em mu n th coi ra làm răng. Em l n c l m, n s bí h i ch t ng t mô”.

Ch Hà nhìn tôi c i khanh khách: “Lính m i mà cũng hăng đ y ch , n u thích thì chú mi h i anh Sang coi. Đúng là tu i tr “ng a non hấu đá”!

Nhìn làn khói bay v t v ng t a ra t nh ng que nhang đang cháy g n h t bên mi ng h m, tôi bi t r ng s ph n c a nh ng con ng i n i đây nh ng n đèn treo tr c gió, có th b “th n núi” t c đo t lúc nào không hay. Đã bao nhiêu v tại n n s p h m x y ra, nh ng m ng ng i vĩnh vi n n m sâu d i hàng trăm th c đ t nh ng vì cu c m u sinh, h v n s n sàng ch p nh n đánh đ i t t c . Th p m t que nhang, tôi l m r m c u kh n mong đ c th n núi, vong h n c a nh ng ng i oan khu t che ch r i n m s i dây chui t t xu ng h m.

Chị Hà ở n mình xúc nh ng m “vàng đen”

MU SINH TRONG LÒNG ĐẤT

Đáng xuáng hám than m tháp, chá chui lát mát ngái, xung quanh đác chán chán báng nháng khác trám, khuynh điáp hay bát cá mát loái cây nào cháu lác tát. Láy hát sác bánh sinh, tôi bám theo nháng dáu chân đen bóng mà anh Sang và cáu Tá tráo xuáng hàng ngày. Càng xuáng sâu, tìm tôi càng đáp mánh, hái thá nháng nái. Có lá đó là cám giác mà ai cũng nám trái khi lán đáu tiên xuáng lò.

Căn hám tái thui, ánh đèn leo lét hát lên không đá sáng, mò mám mãi tôi mái chám đác đáy. Đáng cá đái hám khá đán gián: xà beng, cuác chim, thùng hoác thau con đá hát than, ngán đèn tá chá mù má. Đá sâu này ngái ta cháa dùng bình khí thá ôxy, mà có khi cũng chá khi nào dùng. Nác xung quanh vách rá rá, nháp nháp, tôi quá quáng nán nháng nhát cuác vào vách, tiáng va đáp âm thanh đái vào thành tai nghe náng trách.

Làm đái hám không chá thiáu ánh sáng, hít hái đác cáa khí láu huánh, khí carbure (các làm sáng do Trung Quác sán xuát dùng trong hám lò) mà còn nái sá kinh hoàng là “đát mái”. Sau nháng trán máa dài ngày, sá đát gãy đát ngát cáa táng đát đái sá tác đáng cáa con ngái thì nháng căn hám đác chán cháng đán sá này có thá đá sáp bát cá lúc nào. Náu không có kinh nghiám đá nghe đát “chuyán” thì rát dá bá máng đái chín táng đát lánh láo.

Váa cuác váa thá, trong đáu tôi không khái ráng mình nghĩ đán cánh táng đó. Tại tôi ù lên nhá bá vát gá phang mánh vào mái khi nhát cuác chám thành. Khi đào xuáng, náu gáp váa than tái đầu thì cá đào tái đó, ăn ngang, ăn đác bát ká phía nào, đào sâu đán lúc nào không có khí thá náa thì chuyán sang váa khác. Chính vì váy nhiáu lúc chám hám bán bên cánh mà cháng hay, tình cám thì tháng láng anh em, còn không cũng xáy ra xô xát, đánh lán vì ai cũng cho mình đúng.

Trong chuyán phân chia đúng sai này, chính quyán cũng đành bó tay vì đái lòng đát láy đâu ra ranh giái mà xá lí. Đác cháng hai má tôi tráo lên chá cháng dám đái lâu. Leo lên mát đát, mát hái lâu tôi mái láy lái cân báng, chá Hà báo: “Nhìn cáu nhá ráa mà cũng khá đáy! Kinh nghiám đá đây ná ai đáy hay hác mô cá, làm nhiáu thì biát thôi”.

Một trời đổ nồm sau ngày nồm, chỉ có xuồng dòng sông Vu Gia màu mỡ gà vàng rực lung linh, huy hoàng. Không biết những ngày phu than của chúng tôi có một giây phút nào được thanh thản đi ngắm nhìn vẻ đẹp huyền diệu này không hay chúng tôi chỉ biết đến than đen? Chỉ cần cũng là lúc phu than xuồng nồm, một người nào người này phải phải, đen nhẻm.

Trong đoàn người này, tôi thấy có những mái đầu hai ba thóc, chân tay không vững, những đứa trẻ đang còn tuổi cắp sách tới trường. Đến gần một lúc bên lò chúng tôi, người đàn ông râu ria bặm xồm đi cuối đoàn hỏi hàm hồ: "Lính mới hả? Trông cũng khá đấy chứ! Những làm sao đây là phải kiên nhẫn, học cách thoát hiểm nhanh chóng là bạn nhé nhé chứ đấy".

Nói xong ông cười khà khà rồi chỉ vào đứa trẻ bên cạnh: "17 tuổi, quê ngoài chú mày đấy. Vào đây là phải làm được vài tháng rồi chân tay mới cứng cáp lên đấy". Thấy bé nhìn tôi cười tự tin như hiểu sự vất vả, chúng tôi cười a một "lính mới".

Những người làm việc trên mỏ than Ngã C Kinh

CHÉN RÊU NÊNG DÊI CHÊN NÚI

Đêm xuống, mỏ than Ngã C Kinh chìm vào hiu hắt, vắng lặng. Không một trò chơi hay âm thanh rộn ràng nào phải thấy. Phụ làm việc cả ngày mệt mỏi, quảng chúng tìm rượu và vài chén cơm là leo lên giường ngủ, chuồn bỏ sự mệt mỏi cho ngày mai.

Nhân có "lính mới" chúng tôi không khí nhộn nhịp của núi rừng, anh Sang lôi trong kệ ra chai rượu ngâm bìm bịp rồi mời anh em quây tròn làm vài ly. Anh bảo: "Dù nghèo đói những anh em sống phải có cái tình, cái nghĩa."

Sống chết có nhau, chén rượu như thế này anh mới chú". Tôi sống sung sướng đầy lý mà chúng tôi không nghĩ đến, người ta thấy thế đấy lòng sao mình không thể chơi? Uống hợp rượu, hơi nóng tim mình xuống rồi lan ra từng góc ngách trong cơ thể.

Ngßi ta nôi rßu bßp ngßm cßng lßu ußng cßng bß nhßng nßi rßng nßi mß thßp nßy, mußi, vßt, rßn rßt nhißu nhß trßu, rßi sßt rßt, bßnh tßt lußn chßc chß ßnh quß phu than. Chßn rßu lßm tßi mß lßi, cßi vß tanh nßng cßa thßt da bßp vßn đßng nßi đßu lßi i thoßng thoßng.

Không nß đßi lòng, tßi thß nhßn vßi mßi ngßi mßc đßch vßo đßy. ß Nghe tßi nßi ra, mßi ngßi cũng chßng ngßc nhißn lßa bao. Hß bßo: “Nhßn thßi bißt chßc không phßi dßn lao đßng đßu trßn chßn đßt. Phu than chßng ßi trßng trßo, thß sinh nhß thß, cßi kißu ßn nßi cũng chßng phßi cßa dßn cu li bß bß nhß chßng tßi, đßch thßc lßa lßm nghß khßc lßn đßy chßi thßi”.

Chßn rßu ußng vßo sßi i mß căn phòng lßnh, mßi ngßi ngßi sßt bßn nhßu nßi chuyßn tß tß, lßu lßu ngßc nhßn bßu trßi xßm đßc nhß cßu khßn ngßi mai đßng cß mßa, nßu mßa lßi phßi đßng cßa hßm hay lißu mßih kißm cßm trong lòng đßt đß “mßi” vßi bao hißm hßa rßnh rßp. ß

Trong cßu chuyßn nßi căn lßu đßi chßn nßi Ngßc Kinh, hß kß vß cußc đßi hß nhß mßt đßnh mßnh mß đß đßi lßn “thßn chßt”... tß chßi! Bao nhißu mßng ngßi ra đß, mang theo cß ßc mß và tußi thanh xußn phßi phßi, nhßng cũng cßng ngßi chßt đßn chßt mßn vßi mß than nßy, hß không chßt vßi hßm sßp, đß đß nhßng chßt vßi hao mßn sßc lßc. “Tß thßn” tß chßi nhßng rßi chßn hß vßn chßt vßi mißng cßm mßnh ßo.ß

Anh Sang bßo: “Lßc mßi nhßn bißt chßng phßi thß lß, nhßng lßu không gßp ngßi cßng quß nßn cho chß lßi nßi chuyßn mßt đßm cho đß nhß nhß”. Tßi bßo phßi đß cßng tßc sußt, lßu lßu mßi ghß quß. Nghß lßm bßo nhß con hßc nßy đßy mai đß, bßn phßng lßa nhß. Nhßng vßi tßi cßi “lßu lßu” ßy cũng chßng đßm thßng, chß vßi hß đßn cß chßc nßm, nhß quß hßt cß rußt gßn.

ß Dân Nghß An nßi mß than Ngßc Kinh so vßi đßa phßng khßc thßi đßng, nhßng không ßn nhßm gßi so vßi dßn Thanh Hoß. Hß vßo tßng tßp, đßng kßy cß, mß lßm chui cũng cß. Mßy cßi lß mà hßi chißu tßi thßy ß gßn chßn nßi đßu cßa ngßi Thanh Hoß, sß phßn đßt trßi, xß đßy nhßng con ngßi cßng khß đßn vßi mßnh đßt “vßng đßn” khßc ngßi tßy.

Khai thác than t i m Ng c Kinh gây ô nhi m nghiêm tr ng ngu n n c sông Vu Gia

M NG S NG “TREO” MI NG T TH N

M than Ng c Kinh r ng ch ng 2ha, đ c khai thác t th i thu c Pháp. Sau ngày gi i phóng, Xí nghi p than Ng c Kinh (thu c T ng công ty Than Vi t Nam) t ch c khai thác trên quy mô l n, có lúc lên đ n 500 công nhân.

Tuy nhiên than ngày càng hi m, n m r i rác, không phù h p v i ki u khai thác máy móc hi n đ i, c ng v i làm ăn thua l n nên xí nghi p này đã gi i th . Mãi đ n năm 2001, UBND t nh Qu ng Nam m i quy t đ nh giao 11,96ha đ t khu v c m Ng c Kinh cho Cty TNHH Hoàng Phúc, cho phép Cty này đ c khai thác, t n thu than t i đây. R i Đ ng y, HĐND, UBND xã Đ i H ng đã thông qua vi c cho phép HTX nông nghi p c a đ a ph ng tham gia khai thác, thu mua.

T đó, l nh c m g n nh đ c bãi b , dân làm than th ph kh p n i đ v khai thác, b t ch p cái ch t rình r p.

Anh H Văn Thân, ng i T nh Gia, Thanh Hóa, tr m ngâm nói: “V n bi t là đ t đá vôi xác khi nào không hay nh ng làm than l i thì đòi h i gì h n. K m đ c d m b y ch c ngàn qua ngày là s ng r i”. M i lò trung bình ngày khai thác đ c vài mét kh i, t t c đ u đ c các đ u n u mua nóng khi m i lên kh i lò, m t s thì bán cho các doanh nghi p đã đăng ký v i giá bèo b t.

Ch Nguy n Th Hà, quê Tri u S n, Thanh Hóa, phân tr n: “H cho chúng tôi khai thác trên di n tích đ c t nh giao nên than thu đ c ph i bán l i cho h . Nh ng c c quá anh , tính ra h bán ra ngoài g p ba, b n l n giá nh th .” Khai thác than th ph c c kh , nguy hi m đã đành, nh ng khai thác có phép cũng ch ng khác là bao. Không b o h lao đ ng, bình th ôxy, đèn chuyên đ ng hay m t công c an toàn lao đ ng nào khác.

Những cái chết “vàng đen”

Tác Giả: TRIỀU DƯƠNG

Chúa Nhật, 24 Tháng 1 Năm 2010 14:00

Những mỏ than nằm lòng chừng núi có khi sâu đến 50 -70m những phu than chui dáo vào phồng ng thóc khai thác thủ công là chính, theo phồng ng châm “đào đến đâu chui ng đến đó”. Vốn dĩ chui ng nện khai thác than “thủ ph”, ông Nguyễn Văn Cẩm - Phó chủ tịch UBND xã Đồi Hông - cho hay: “Tôi mới lên nhện chui nên cũng không rõ lắm. Cái này do huyệן quẻן lý, xã chui phỉ hủ p kiẻm tra mới khi có lẻ nh thôi”.

Còn an toàn lao động cho công nhện lỏ, ông Cẩm khẻ ng đẻ nh: Ngày trẻẻ c thì có sủ p hủ m thủ t nhẻ ng giẻ thì hủ t rẻ i. Ngẻẻ i ta chẻn chẻ ng chẻ c lẻ m, không đẻ m bẻ o an toàn thì tuyẻ t đẻ i không đẻẻ c khai thác. Không biẻ t ông phó chủ tịch có hay thủ sát mỏ than không, những cái kiẻ u “an toàn” nhẻ ông nói cẻ n phẻ i xem lẻ i. Phẻẻ ng thủ c khai thác thủ công “đào đến đâu chui ng đến đó”, xuẻ ng hủ m sâu cẻ hàng chẻ c mét, không mẻ t đẻ ng cẻ bẻ o hủ lao đẻ ng thì cũng đẻẻ c cho là “an toàn”?

Mẻ i năm xã có hàng chẻ c vẻn bẻ n cẻ m khai thác chui nhẻ ng rẻ i đầu lẻ i vào đẻ y, than thủ phẻ vẻ n ngang nhiên hoẻ t đẻ ng. Vì miẻ ng cẻ m mạnh áo, hàng ngày hủ đẻnh “treo” sinh mẻ ng mình bên miẻ ng... tẻ thẻ n! Trao đẻ i vẻ i chúng tôi, ông Đẻẻ ng Chí Công – Giám đẻẻ Sẻ Tài nguyên Môi trẻẻ ng tẻ nh Quẻ ng Nam - cho hay: “Theo chẻ trẻẻ ng cẻ a tẻ nh thì sủ p tẻ i sẻ không cẻ p phẻp cho nhiẻ u đẻ n vẻ, công ty khai thác than nhẻ trẻẻ c mà chẻ cẻ p cho mẻ t vẻi công ty có tiẻ m lẻ c vẻ kinh tẻ, khoa hẻ c công nghẻ nhẻ m tránh tình trẻẻ ng tranh giẻnh, mẻ t an toàn lao đẻ ng trên mỏ than Ngẻ c Kinh”.

Vẻ t tích cẻ a mẻ t vẻ sủ p hủ m

Nhẻ ng phu than Ngẻ c Kinh đẻ và đẻng chẻ ng kiẻ n nhiẻ u vẻ sủ p hủ m kinh hoàng, cẻẻ p đẻ hàng chẻ c sinh mẻ ng nghèo khẻ, bẻ t hẻ nh. Nhẻ ng vẻ đỏi nghèo quay quẻ t nên mỏ than vẻ n nú chẻn hẻ lẻ i làm bẻ n vẻ i tẻ thẻ n. Vẻẻ c ngẻn cẻ m khai thác than lẻ u đẻ đẻ đẻ i vẻ i chính quyẻ n xã Đẻ i Hẻ ng đẻẻ ng nhẻ bó tay, cái “chẻ u thôi” cẻ a ông phó chủ tịch xã cũng đẻ nói lên đẻ u đó. Chính vẻ vẻ y hẻ n bao giẻ hẻ t, nẻ u không cẻ m đẻẻ c thì cẻ n vẻ n đẻ ng và trang bẻ ngay cho hẻ nhẻ ng kiẻ n thủ c, vẻ t đẻ ng an toàn trong vẻẻ c khai thác, đẻ “vẻng đẻn” không còn ámẻ nh, nhẻ n chẻm hẻ trong tẻ i tẻm, chẻ t chẻc.